

Protokoll keskkonnatasude raamkava 2016+ koostamise ümarlauast 25.09.2013

Osalesid:

Aire Rihe, Keskkonnaministeerium
Ergo Pärn, Keskkonnaministeerium
Reelika Paadam, Põllumajandusministeerium
Olga Kuvatova, Keskkonnaamet
Dagmar Undrits, Keskkonnaamet
Reeli Sildnik, Keskkonnainspeksioon
Tiit Kallaste, SEI Tallinn
Peep Siitam, Eesti Arengufond
Irje Möldre, Eesti Arengufond
Valdur Lahtvee, SEI Tallinn
Tõnis Meriste, Eesti Energia AS
Andres Veide, Eesti Põllumeeste Keskliit
Siret Sõmer, Eesti Põllumeeste Keskliit
Tõnis Vare, Eesti Elektritööstuse Liit
Viljar Kirikal, Rahandusministeerium
Marek Sepp, Eesti Tööandjate Keskliit
Tea Nõmman, SEI Tallinn
Alla Romanova, Keskkonnaministeerium
Reet Pruul, Keskkonnaministeerium
Heidi Koger, Keskkonnaministeerium
Sjusanna Meos, Keskkonnaministeerium

Protokolli algus

Sissejuhatus ja ülevaade käsitletavatest teemadest

Peep Siitam:

- **Kas keskkonnatasude kehtestamise mõte on katta mingeid kulusid või juhtida tarbimist/tootmist?**
- **Kui keskkonnatasu peab katma lihtsalt kahjusid, siis kas põhjus-tagajärg seos on selleks kuskil kirjeldatud?**
- **Kui keskkonnatasud juhivad tootmist-tarbimist, siis kas me teame, mis on ühiskonnale parim tootmise-tarbimise viis? Juhul kui on tegemist esimese variandiga, on ülesanne lihtne: saasteaine mõju hindamine, kahju hindamine ja selle suhtes adekvaatse tasu määramine. Kui on kirjeldatud nt SO₂ ühe ühiku kahjulik mõju keskkonnale, siis ühe ühiku heide tekitab konkreetse ühiku kahju. Iga KSH või KMH puhul saaks seda hinnata. Kui eesmärk on juhtida tootmist, siis on olukord erinev.**

Tiit Kallaste:

- Lühiülevaade esimeste välisõhu saastetasude kujundamisest: 1988-89. aastatel, **kui kehtestati esimesed saastetasud õhuheitele, siis need olid kulupõhised, st hinnati empiiriliste meetoditega kahju**, summeeriti see kogu Eesti peale ja jagati saasteainete järgi ära. Hilisemas etapis võeti arvesse ka tervisemõjud, saasteained jaotati ohtlikkuse järgi nelja erinevasse klassi ning nendel klassidel olid erinevad kaalud. SO₂ oli nt III klassis kui mitte kõige ohtlikum aine. Vastavalt nendele koefitsientidele, mis põhinesid terviseuuringutel, määrati siis juba saastetasud.
- **Kas me põhineme hetkel ka sanitaar-/hügieeninormidel või hindame saastetasusid kahjupõhiselt ning kui toetume viimasele, siis mis on need empiirilised kahju määramise võtted?**
- **Kas peaksime arvesse võtma linnades ka soojusootmist, kütmist ja transporti kui**

suuremaid saasteallikaid? Nähtavasti peaksime vahet tegema selle osas, kas tegemist on õhusaastega tihedalt asustatud piirkondades, näiteks linnades, kus elab valdav elanikkond, kuigi linnades nii palju tööstust ei ole. Tööstus on enamasti viidud väljapoole suurlinnu.

- **Kas peaksime tasustamise alused üle vaatama ja tegema vahet tiheda asustusega aladel ja väiksema tihedusega asustusega aladel?**

Tiit Kallaste:

- **Hetkel on transpordiga seotud keskkonnamaksud vaid aktsiisid, aga keskkonnamaksudes ja -tasudes peaksid kajastuma kulud inimtervisele.**
- **Välisõhu saastetasud peaksid tuginema mõjule sihtgrupi järgi ja mõju sihtgrupiks on elanikkond.**
- **Kuna peame lähtuma sihtgrupist ehk elanikkonnast, peaks olema suundumus, et võtame mõju aluseks enim mõjutatud sihtgrupi, st elanikkonna, mis kannatab peenete osakeste heite, lämmastikoksiidide ja vingugaasi tõttu.**

Tõnis Meriste:

- **Kui vaatame ettevõtete poole pealt keskkonnatasude eesmärke, siis keskkonnatasud (edaspidi KKT) sellisel kujul oma praegust eesmärki ei täida.** Ettevõtted teevad investeringuid keskkonnakaitsesse lähtuvalt kehtivatest piirväärtustest ja piinormidest, mis on sätestatud keskkonnalubades. Samal ajal tuleb arvesse võtta seda, et tööstusheite seaduse (edaspidi THS) kehtestamisega kehtib meile PVT rakendamise nõue. Kui summeerida kõik need investeringud, mille me teeme, et täita riigi poolt püstitatud eesmärke, mida me ka täita loodame, selleks et riik täidaks oma kohustused Euroopa Liidu ees või muud rahvusvahelised kohustused, siis eelmainitule tuleb lisaks veel maksta KKTsid.
- **KKT peaks katma mingisuguse keskkonnakahju ja süsteemi alusel minema Keskkonnainvesteeringute Keskusesse (edaspidi KIK) ja keskkonda uuesti tagasi.** Täna on selle raha kasutamine kehv, kuna tasu kogutakse ühest kohast, aga suunatakse tagasi teise kohta.
- **KKTde puhul peaks tulema väga selgelt tagasi selle juurde, mis eesmärki nad täidavad.** Meie jaoks on nad hetkel maks, kuna keskkonnanõuete täitmise seoses on juba täidetud see norm, mis on püstitatud.
- **Ettevõtte jaoks on piirväärtus või norm see, mille ületamisel hakkavad ettevõtte jaoks toimuma muudatused, mis on täiesti soovimatud. Kui tegutseme normist allpool, siis kas peab KKTsid üldse maksma?**
- **Kui läheme seotud piirmäärast või normist üle, siis on täiesti õigustatud KKT nõudmine.**

Valdur Lahtvee:

- **Ärgem vaadakem keskkonnakasutuse tasustamist muust kontekstist riigis toimuvast lahus.** KKTd kui turupõhised instrumendid on ühiskonna juhtimisel ühed paljudest instrumentidest ja nad toimivad realselt nii meie riigis kui ka teistes riikides üle maailma erineval moel. Tasustatakse erinevaid asju, erinevat keskkonnakasutust, erineval etapil tootmise-tarbimise, toote-teenuse eluea jooksul, seda ei tasu unustada.
- **Teiseks juhin tähelepanu, et kui võrdleme erinevaid ühiskonna juhtimise instrumente, siis Tõnis tõi väga selgelt välja, et regulatsioon kõige selgemalt juhib ettevõtete tegevust, KKTsid ei oleks selle kõrval nagu vaja. Regulatsioon on oluline, kuna seab piirid, aga KKT on märksa mõjusamad instrumendid, kuna nad motiveerivad ettevõtet vähendama heidet, tegevust efektiivsemaks muutma ka etteantud regulatsiooni piirides ja nendest rohkem.** Regulatsioon seab lae, aga ettevõttele tekitavad KKT motivatsiooni vähendada veelgi keskkonnakasutust.
- **KKT on paindlikumad ja efektiivsemad instrumendid, aga nad töötavad koosmõjus.**

Tea Nõmman:

- Fiskaalsed ja majandusinstrumendid ei ole alati maksud, need on ka toetused, vabastused ehk positiivsed instrumendid. **Keskkonnatasude seadusesse (edaspidi KeTS) on investeringute asendamise võimalus sisse kirjutatud, aga see ei toimi praktiliselt.**
- **Keskkonnatasude süsteemi (edaspidi KKTS) tuleb näha tervikuna riigis.** Kui vaadata seda laiemalt, siis riiklik eesmärk on ressursitõhusus ja meil on olemas sunnimeetmed, aga meil ei ole positiivset toetust laiemalt vaadates, see on puudunud (v.a saastetasu asendamine). Keskkonnaministeeriumi (edaspidi KKM) valdkonnast väljas näiteks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) valdkonnas on EASi, Kredexi ja muud toetused, riiklikud tugisüsteemid, mis aitavad ettevõtetel neid muutusi läbi viia, kuid need maailmad on teineteisest lahus olnud. Kui meil on nüüd seatud rohemajanduse eesmärgid ja CO2 kvoodi müügist olnud võimalik viimastel aastatel neid rahasid kasutada, siis nüüd alles hakkab tekkima programmide rahastusskeemide sünergia.
- **Mis on meie eesmärgid - need tuleks kriitiliselt üle vaadata. Kui eesmärk on lühikese aja jooksul saavutada oluline struktuurne muutus, siis küsimus on selles, kuidas seda kõige paremini, leebemalt ja missuguste meetmetega saavutada/läbi viia?** See on kindlasti mitme valdkonna ühine tegevus ja sõltub sellest, kuidas KKM ennast riigi keskkonnapoliitika kujundajana kehtestab, nt aktsiisipõhimõtteid muutes, nähes neid osana poliitikast, muudes programmides osaledes.

Peep Siitam:

- Sain vastuse oma küsimusele ehk **KKT puhul on tegemist ühiskonna juhtimise kaudse meetodiga.**
- Arengufond osaleb ümarlaudadel, kuna paralleelselt koostatakse ka energiamajanduse arengukava (edaspidi ENMAK), kus elekter, soojus, transport, elamumajandus ja kütuste tootmine on ENMAKi 5 valdkonda. Meil on küsimuse all KKTde hindamisel tulevikuks. **Soovime võimalikult kiiresti teada saada õigeid KKTsid.**
- **Aprilli lõpuks, mai alguseks on meil teada, mis valikud on nendes viies valdkonnas ühiskonnale tervikuna kõige kasulikud, keskkonnasäästlikumad, lisandväärtust loovad, ressursi säästlikku kasutamist edendavad, inimtervise seisukohast mõistlikud tegevused.**
- **Kõige suurem huvi on see, et KKT ei takistaks Eesti ühiskonnale kõige soodsamate valikukohtade tegemist.**
- Pärast valikute väljaselgitamist kirjeldame ka need meetmed ehk ka fiskaalmeetmed, mis võiksid ENMAKi rakendamist toetada. **Meie huvi on see, et kui me ka KKM-i osalemise abil jõuame ühiskonnale parima tulemuseni, siis neid tulemusi oleks võimalik integreerida KKT muutmisprotsessi.**

Tõnis Meriste:

- **Hetkel on olemas KKT kujul rõhuv meede ja saastetasude asendamise (edaspidi STA) kujul toetusmeede, aga ettevõtte jaoks on viimane tegelikult kättesaamatu.** Nüüd oleme ELi koosseisus ja iga abi on riigiabi, seetõttu on investeringute asendamine Eesti Energia (edaspidi EE) jaoks suhteliselt kättesaamatu. Miks ettevõtted suhtuvad skeptiliselt KKTdesse, tuleneb sellest, et toetav pool on kättesaamatu.
- **Piirnormid on need, millest peab lähtuma, ning selle aasta algusest on rakendunud PVT nõue.** Sõltumata KKTdest minnakse investeringutega juba väga kaugele ja pikemaks ajaks planeeritakse enda tegevust ka edaspidi, KKT on sealjuures täiendava koormise kandmine ning need koormavad ettevõtet lisaks muudele nõuetele. Teatud ettevõtted hakkavad tegevust piirama, kui KKT senine tõus jätkub.
- Tahaksime näha, kuidas KKT raha kasutatakse ja kuidas seda raha probleemgruppidesse

jaotatakse, **Jätkusuutlikkuse eesmärgil võiks KKT tagasi suunata ressursimajandusse, välisõhuga seotud valdkonda.** Hetkel on KKT tagasisuunamine seotud eelkõige veevaldkonnaga, aga vee raamdirektiiv ei ole ainuke direktiiv, mis on vahepeal kehtestatud. 1. jaanuariks 2016 peavad kõik suured põletusseadmed vastama ELi nõuetele. Kui veevaldkond on hetkel prioriteetne eesmärk, siis tuleb see välja öelda ja öeldagi, et seetõttu suunatakse suur osa rahast sinna.

Viljar Kirikal:

- Puudu on pikaajaline perspektiiv ehk igal aastal jaotatakse KIK raha eraldiseisvalt eelmistest perioodidest. **Mis on KIKi puhul pikaajaline eesmärk ehk mille tarbeks raha peaks järjepidevalt suunama?**
- **Tuleks üle vaadata KIKi raha jaotamise alused.**

Valdur Lahtvee:

- Riiklik arengukava 2014-2020, mis käsitleb struktuurifondide raha jaotamist, on juba lukus ja seal on ka edaspidi veeinfrastruktuuril suur osa. Riiklikud eesmärgid on täna olemas, keskkonnastrateegias, ELiga ühistes strateegiadokumentides, prioriteedid on teada, aga raha prioriteetide katteks eriti ei eraldata. Kliimavaldkond ja kasvuhoonegaaside vähendamine moodustavad vaid 10% kogu riiklikust strateegiast. **Kahtlemata tuleb veevaldkonna toetamiselt edasi liikuda, suunata veevaldkond tarbijate kanda ja liikuda rohemajanduse ja kasvuhoonegaaside vähendamise suunas.**
- **Ka energiasektorisse peab raha suunama.**

Peep Siitam:

- **Üks variant on see, et paneme 2016. a KKT numbrid paika ja lükkame KKT kujundamise edasi.** Energiamaajanduse parimaid valikuid ühiskonnale me kirjeldame, põlevkivi arengukava (edaspidi PÕK) kirjeldab peamist ressursi ja parimaid kasutusviise, ja Põllumajandusministeerium (edaspidi PõM) plaanib koostada biomajanduse strateegia. Kui meil on need 3 asja olemas, siis nad kirjeldavad väga suure osa saastetasudest ja ressursist, mida kasutatakse ja tasustatakse.
- **Tahame vältida, et keskkonnatasud pannakse kokku huvigruppidega lihtsalt läbi rääkides ehk mitte objektiivselt.**

Tõnis Meriste:

- **Kui saastetasud (edaspidi ST) peavad jätkuvalt jääma, siis üks asi, mis oleks meie huvides, oleks see, et seni kasutatud lineaarne meetodika saab otsa.** Saame teha uuringud, mille põhjal iga saasteaine saastetasu taha tekib põhjendatud number, mis annab võimaluse kvantifitseerida keskkonnakahjusid/mõjusid.
- **Võiksime püüelda selles suunas, et saastetasu numbrite taga oleksid uuendatud numbrid.**

Andres Veide:

- **Toetusmeetmeid meile eriti ei ole, KeTS ei ole motiveeriv põllumajandusettevõtetele, kuna PVT-d rakendades me ei näe säästu saasteainetes.**
- **Keskkonnakompleksloa (edaspidi KKKL) alusel töötavaid ettevõtteid võiks vähem koormata maksudega, mille arvutamine on väga keeruline ja mida on keeruline objektiivselt mõõta, vaid see sõltub liiga palju ametnike kaalutlustest.**
- **Riigiabi seadus on piirav ja kui taotleja kohta on summa piiratud, siis riigi kogutud maksude kohta võiks ka olla summa, millega piiratakse kogutavat tasu. Toetusmeetmed ei ole vastavuses rakendatavate turupõhiste meetmetega.**
- **Välisõhu maksustamine on liiga kõrge, see kulu kandub kõik toiduainete hinda ja mööda tarbimisahelat edasi.** Tegemist ei ole keemiatehasega, kus saab rakendada

erinevaid filtreid. **Farmist väljuv õhk jääb saastatuks lämmastikühenditega hoolimata sellele määratud tasudest ja tasud lähevad paratamatult toote hinda edasi.** Tegelik probleem on see, et on lõpetatud tootmise pidamine kolhoosides, mis olid oluliselt suurema pindalaga. Nüüd lõpeb tootmise piirkond farmi piiridega ja seetõttu on tootmisega kaasneva lõhna mõju farmi ümbritseva piirkonna elanikele häirivaks mõjuks ning see põhjustabki kaebusi. Lõhna aga ära hoida ei ole võimalik.

Tiit Kallaste:

- **Transporti me ei maksusta, see on sellisel juhul ka riigiabi.**
- Samas tuleb tähelepanu pöörata, et maal on põllumajandustootmise puhul enamasti tegemist hajuasustusega. Kui me aga Tallinna lähedal või piires tegeleme tööstusliku tootmistegevusega ja sellest tulenev hais häirib elanikke, siis on tegemist erineva olukorraga. **Ettepanek: teha vahet hajuasustusega põllumajandustootmisele välisõhu normide seadmisel.** See ei oleks erand, vaid rakendussäte, mis vabastaks põllumajanduse senisest koormast.
- **Edaspidi tuleks tasustamisel lähtuda sellest, mis on kõige olulisem tiheasustusaladel: asumid, linnad, alevid, külad. Rääkida tuleks transpordisaastest ja teiseks soojatootmisest.** Need on minu meelest peamised mõjurid ja siin peaksime tegema eristamise, kuna me ei saa sama mõõdupuuga neid asju mõõta.
- **Asustustihedus on üks tegur, mida peaks arvestama tasumäärade kujundamisel.** Koefitsiente ma pigem ei kasutaks, aga rakendada asustustiheduse järgi, nt **mitu elanikku elab ühel ruutkilomeetril/hektaril**, ja vaadata, **kui kaugemale ulatub ühe tootmisüksuse sanitaarkaitsetsoon, kas see kattub asumi territooriumiga** (ja see on väga saasteainspetsiifiline). Kui võtame aluseks ainete ohtlikkuse klassid, siis nende puhul saab võtta aluseks nelja ainete ohtlikkuse klassi.
- **Inimese tervis peaks olema üks peamisi prioriteete, seejärel loodushoid ja muinsuskaitse objektid jm.**

Tõnis Meriste:

- Koefitsiendid on olemas ka hetkel. On püütud minna KKTS lihtsustamise teed tasude tonni euro kohta rakendamise läbi, aga **paindlikkust peaks rohkem sisse tooma.** See teeb süsteemi haldamise keerulisemaks, aga elektroonne KKT maksimine võiks seda leevendada.

Tõnis Vare:

- **KKT peavad olema põhjendatud, vajame selleks uuringuid.**
- **Oluline on KKT pikaajaline planeerimine, kuna teatud majandusharudes on vajalikud pikaajalised investeeringud.** Kui KKT ei ole pikaajalised, siis motivatsioon väga säästlikesse tehnoloogiatesse investeerida kaob ära. Pikaajalisus on hästi oluline.

Valdur Lahtvee:

- **Kui arutada, missuguses suunas peaks õhuheite ST muutuma, siis peaksime lähtuma meie riiklikest eesmärkidest, mis on teada, ja probleemsetest trendidest: sektoritest, kus me näeme, et heitkogused kasvavad.**
- Kui üldiselt heitkogused vähenevad tänu regulatsiooni tõhustamisele ja KKTdele, siis väga selge prioriteet on **kasvuhoonegaaside ja tahkete peenosakeste heitkoguste vähendamise eesmärk.** Esimene on kliimamuutustega seotud probleem ja teine on inimese tervise suhtes kõige olulisem. **Nendesse valdkondadesse tulebki tähelepanu suunata: kus on saastavad sektorid ja trendid.** Näiteks kas põllumajanduses on heitkogused pigem tõusnud viimasel ajal (või on see pigem metoodika küsimus)? Teine sektor, kus kasvuhoonegaaside heitkogused kasvavad, on **transport ja see on selge, et täna seda ei maksustata piisavalt, sinna tuleks pilk pöörata.**

Peep Siitam:

- Riiklikud eesmärgid on ka suuremad sissetulekud, elanikkonna säilimine maal jne, need eesmärgid peaks konverteerima mõistlikeks tegevusteks. **Tuleks selgeks teha, mis on parimad valikud ja lähtuma parimate valikute eelistamisest ning vajadusel toetada eesmärkide saavutamist läbi maksustamise.**
- Mis on majanduse kui terviku seisukohast need konkreetsete saasteainete mõjud? **Tuleb luua põhjus-tagajärg seos saasteainete mõju ja maksustamise vahel.**

Reet Pruul:

- **Küsimus on selles, kas muuta saasteainete nimekirja või aluseid.**
- Kui nt lenduvate ainete alla kuuluvad paljud erinevad ained, mille toksilisuse skaala on lai, siis **tuleb aluseks võtta ohtlikkuse skaala ja luua kindel ametlik kriteerium, mille alusel neid määratakse.** Nt klassifitseerimise määrus, mille alusel on kemikaalidele ohutunnused antud ja teada, mis need omadused on, nende alusel saaksime teha jaotuse.
- Samuti asustustiheduse mõtte puhul: OECD ja EK uus lähenemine linnale asustustiheduse alusel – selle alusel saaks neid aspekte hinnata.

Tiit Kallaste:

- Põhjus-tagajärg seose juurde me jõuame läbi hügieeninormide ja jaotuse ohtlikkuse alused on samuti olemas. **Tuleks üle vaadata, mis on vahepeal tehtud, mis lähendusi kasutavad Soome, samuti Kanada ja Venemaa.** Venemaal on klassifikatsioon välja töötatud, ained ohtlikkuse järgi jaotatud.
- Kui ühelt poolt toetame puude ja biogaasiga kütmist, (kust tulevad vingugaas ja tõrvained, lenduvad orgaanilised ühendid, peenosakesed puuga kütmisest), samas kliimapoliitikas peame olulisimaks CO₂, siis need **prioriteedid tuleks üle vaadata inimeste aspektist.**
- Põllumajanduses, mis on kõige kahjulikumad ained? Ilmselt ebameeldiv lõhn. **Siin tuleb leida lahendus, et ei hakataks põllumajanduse konkurentsivõimet piirama ja tegeleksime probleemiga.**
- **Olgu inimese tervis esimesel kohal.** Selleks et seda teha, ained ohtlikkuse klasside järgi jaotada, on meetodika 80ndatest olemas, seda saaks uuesti rakendada, sh hajuasustusele erinevat lähenemist rakendades ja linnades transpordi saastavat mõju arvestades.

Tõnis Meriste:

- **Seaduseelnõu väljatöötamisel tuleb arvestada, et seadusandluse lihtne rakendamine ja arusaadavus säiliks.** Erisusi jne tuleb teha, aga nii, et rakendamine jääks siiski lihtsaks.

Andres Veide:

- Maksu võiks arvestada loomühiku kohta, kuna mõõtmine on seotud kuludega. Kompleksluba põllumajanduses on halduskoormust tõstev, normatiivid, kuidas maksusummat arvutada, on liiga keerulised. Saaksime normeerida tasu loomühiku kohta ja keskmiselt on heide sama. **Ettepanek: põllumajanduses maksustada loomühikute põhjal.**

Olga Kuvatova:

- **Farmid, mis peavad loomi, nende kasutatavad meetodikad põhinevadki peade arvul.**

Siret Sõmer:

- Meetodikad põhinevad küll määruel nr 48, kuid selle väljatöötamisel ja normatiivide paigapanemisel ei ole arvestatud Eesti kliima ja eripäraga, aluseks on võetud Euroopa tasemed. **Hetkel oleme olukorras, kus me ei saa oma tootmise eripärasid kasutada,**

oleme PVT-d rakendanud, aga me ei saa selle määruse arve muuta.

- Määrus määrab teatud saasteaineid, välisõhu kaitse seadus on laiem, millest tulenevalt on tekkinud eriarvamus, mis ainete puhul peaks maksma.
- Heitkogused on metoodika tõttu ülehinnatud.

Olga Kuvatova:

- Saastetasu suurus peab sõltuma mitte ainult sellest, kas me hüvitame kahju ja tahame mõjutada investeringuid tegema, vaid see peab tagama hea tuleviku ehk et saasteainete heitmist ikkagi vähendataks ja tehnoloogiat rakendataks üha paremini.
- Selleks et KKT rakendada koosmõjus teiste instrumentidega, on vaja tuua KKT kehtestamisele teaduslikult läbiuuritud alus. Tuleks vaadata laiemat pilti: kus KKTdel on toime, kus on võimalik toime saavutada ja kus ei ole, st kasutada praktilist lähenemist.

Peep Siitam:

- Parima tulevikuga seoses peame arvestama keskkonnaga seotud mõjude kvantifitseerimist, inimtervise mõjude kvantifitseerimist, majandusarengu aspekti. Valikute tegemisel peab lähtuma nendest kolmest eesmärgist. KKT kujundamisel ei saa lähtuda vaid keskkonnaaspektist ehk kõike tuleb arvestada terviklikult.

Valdur Lahtvee:

- Samas majandama peab jätkusuutlikult ja jätkama ökosüsteemiteenuste tagamist.

Peep Siitam:

- Kui meil on ENMAK, PÕK ja biomajanduse strateegia valminud, siis need vastavad küsimusele, kuidas on kõige kasulikum. Siis oleks vastus strateegia osas olemas, järgmise aasta lõpuks võiks need kõik valmis olla.
- Kui kauaks saaks KKT kujundamist edasi lükata? See eeldab, et KKM läheb kaasa PõM initsiatiiviga.

Tõnis Meriste:

- Edasilükkamine annab võimaluse numbrilisi väärtusi mingite uuringutega põhjendada, vastata küsimustele ja põhjendada tehtud otsuseid. Kui raami kokku pannakse, siis võiks investeerida uuringutesse, milleks on ka piisavalt aega.
- Võtame aega uuringute tegemiseks, et tasude suurus oleksid põhjendatud.

Tiit Kallaste:

- Peaksime KIKi raha jaotamise struktuuri üle vaatama. Täielikult veevaldkonna kõrvale jätmise ei ole põhjendatud, kuid ülevaatamine on kindlasti vajalik.
- Ettepanek: peame püüdma KIKi raha jaotamise struktuuri kallutada veevaldkonna poolt õhuvaldkonna poole, sh õhusaastetasude määramise uurimisele, et ei tekiks olukorda, kus me teame, et on vajalik uuringuid teha, kuid meil ei ole selleks vahendeid.

Andres Veide:

- Kui mingi tunnuse alusel mõju on oluline, siis tuleks ta maksustada, ja kui ei ole, siis mitte. Seda tuleks künniste määramisel arvestada, mitte nii, et kui 1 ühiku võrra ollakse kõrgem künnisest, siis on kohe oluline mõju.
- Ettepanek: ehk olekski mõistlik määrata haisule maks ja jagada selle tulu ära nende vahel, keda see hais otseselt mõjutab, st raha tagasi suunata vastavatele KOvidele. Praegu laekuvad KOvidele vaid osad ressursitasud ja jäätmetasud. See panustaks ka ümbritsevate elanike elukeskkonda ja kvaliteeti, leevendagem nende inimeste muresid.

Tiit Kallaste:

- Põllumajandusjäätmed kasutatakse ära biogaasijaamades, see trend hakkab järjest rohkem levima, see oleks hea tehnoloogia rakendamine, kui laseme toorsõnniku läbi digestaadi, siis kaob hais, omadused jäävad samaks, seda saab siis samuti väetiseks kasutada.

Peep Siitam:

- KIKi tuludega seoses toon välja kaks asja. Lisaks KKTdele, mis peavad olema ja nende põhjendatust tuleb parandada, on **üks tähelepanu suunamise koht transpordi mittemaksustamine, mis on riigiabi, ja teine on erinevate aktsiiside rakendamine kütustele**. Meil ei ole numbrilisi ettepanekuid, kuid ENMAKi raames me need ettepanekud maksustamisele esitame.
- KKT ei ole ainus viis KIKi keskkonnaprogrammi täita. **Vaadata tuleks seda, kus lisandväärtus tekib ja kuidas seda tulu laiali jagada, et ka majanduskasv jätkuks.**

Tõnis Meriste:

- Tööstuse rajamisel on sama probleem mis põllumajandusel: töökohti palju ei looda, kuna ollakse efektiivsed, ja KOVid ei soovi tööstust enda piirkonda, vallad ei saa enda osa ja nõuavad selle eraldi sisse ettevõttelt, kuna KKT ei suunata tagasi samasse piirkonda. **Üle tuleks vaadata jaotuspõhimõte KOVide ja riigi vahel ning suunata raha tagasi sellele, kes selle mõju all kannatab. See on kompensatsioon vallale.**

Marek Sepp:

- Rohkem selgust peaks tooma raha kogumise, liikumise ja suunamise kohta ning see tuleks ka avalikustada.
- Oluline on pikaajaline etteplaneeritud KKT muutus.
- Kas see põhjendus, mille eesmärgil tasu kogutakse, on ka pädev tasu % kujundamisel?
- Soovime selgust, pikaajalist, õiguskindlat arengut, tugevaid argumente põhjendamisel.

Tiit Kallaste:

- Lahti võiks kirjutada, milleks me teeme välisõhu saastetasudega seotud otsuseid ehk eelnõu alguses võiks olla lühike sissejuhatus, mis selgitab selle kõige vajalikkust.

Olga Kuvatova:

- Täidesaatva võimuna toetan eelmist ettepanekut, kuna seletuskirjas välja toodud eesmärkidele toetudes on palju lihtsam seadust rakendada ja otsuseid teha.

Tea Nõmman:

Ülevaate saamiseks võiks välja tuua ühes tulbas suunavad meetmed ja teises tulbas motiveerivad meetmed, igal puhul ka ministeeriumi haldusala. Sellest tulenevalt oleks näha, mis on kellegi roll ja kuidas meetmed koosmõjus töötavad ning saame rääkida ka rohemajandusest. Samuti võib lisada Arengufondi, Kredexi tingimused toetuste määramisel, see aitaks tervikpilti luua. **See võiks olla osa eelnõu/raamkava lisast.**

Tiit Kallaste:

- Ettepanek koostada osalejate põhjal e-mailist, kus saab edaspidi raamkavaga seotud küsimusi arutada ja jagada.

Protokolli lõpp